

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ความต้องการการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนสับปะรดภูเก็ต อำเภอดาโต๊ะ จังหวัดภูเก็ต” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งแยกออกเป็นประเด็นการศึกษาได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. ความเป็นมาของสับปะรดภูเก็ต
5. จังหวัดภูเก็ต
6. นโยบายและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสับปะรด
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีความต้องการ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการพบว่า มีแนวคิด ดังนี้

Maslow (1970) อ้างถึงใน ทศพล ถาวร (2554, น. 12-14) กล่าวถึงสมมติฐานด้านความต้องการของมนุษย์ว่า บุคคลจะมีความต้องการไม่สิ้นสุด โดยเมื่อความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะลดแรงขับเคลื่อนลง และจะมีความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้น โดยที่ Maslow ได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ออกเป็น 5 ขั้น คือ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการการยกย่อง และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต โดยจัดลำดับความสำคัญจากระดับต่ำไปยังระดับสูง โดยบุคคลจะแสวงหาความต้องการระดับต่ำก่อน เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะแสวงหาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ถ้าความต้องการในระดับต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการนั้นจะยังคงอยู่ สามารถอธิบายรายละเอียดของความต้องการในระดับต่างๆ ได้ดังนี้

1.1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นระดับความต้องการขั้นแรก ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานและเป็นการต้องการเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ประกอบด้วยอากาศ น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ซึ่งความต้องการทั้งหมดนี้เป็นความต้องการตามธรรมชาติของร่างกาย ถ้าความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว บุคคลจะมีความต้องการในระดับสูงขึ้นต่อไป

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ในขั้นนี้บุคคลจะต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ความต้องการความปลอดภัยทางกาย เช่น ความมีระเบียบ ความมั่นคง ความคุ้มครอง ความต้องการมีสุขภาพดี ความต้องการเหล่านี้นำให้เกิดสหภาพแรงงาน ความต้องการในบริการต่างๆ มากมาย เช่น การประกันชีวิต การดูแลสุขภาพความปลอดภัย การออมทรัพย์ การศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นต้น

1.3 ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการด้านความรักความอบอุ่น มิตรภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อกัน การมีส่วนร่วม และการยอมรับของสังคม ความต้องการด้านสังคม ก่อให้เกิดการซื้อ เพื่อให้สังคมยอมรับตนเอง ตัวอย่างเช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ สิ้นค้า แฟชั่นต่างๆ การเป็นสมาชิกสโมสรหรือสมาคมต่างๆ เป็นต้น

1.4 ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากแรงกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจแก่ตนเอง ความต้องการที่เกิดจากภายในจะสะท้อนถึงความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อการยอมรับส่วนตัว ส่วนความต้องการภายนอกจะเป็นความต้องการเพื่อการยกย่อง การมีชื่อเสียง และการเคารพนับถือจากบุคคลอื่น

1.5 ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization Needs) หรือความพึงพอใจส่วนตัว (Self-fulfillment) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะตอบสนองศักยภาพของตนด้วย ทุกสิ่งที่เขามีความสามารถและมีความต้องการจะเป็น เช่น ผู้ที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองมีความสามารถและต้องการจะเป็นนายกรัฐมนตรี นักกีฬาทีมชาติมีความสามารถและต้องการเป็นนักกีฬาเหรียญทองโอลิมปิก เป็นต้น

นอกจากความต้องการ 5 ขั้นตอนข้างต้นแล้ว Maslow ได้จำแนกความต้องการอื่นๆ ที่สำคัญออกเป็นอีก 2 ชนิด คือ

1) **ความต้องการด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Needs)** เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ชอบความสวยงามและความรื่นรมย์ต่างๆ เพื่อความผ่อนคลายและสร้างความสุขให้ตนเอง ซึ่งการรับรู้ถึงความสวยงามหรือความสุนทรีย์ของบุคคลจะมีความแตกต่างกันตามพื้นฐานของความคิด

และวัฒนธรรมของบุคคล บุคคลย่อมเลือกสิ่งที่สามารถสร้างสุนทรียภาพให้แก่ตนเองได้มากกว่า ก่อนสิ่งทีสร้างสุนทรียภาพได้น้อยกว่า

2) ความต้องการในการอยากรู้อยากเห็น (Curiosity Needs) เราสามารถกล่าวได้ว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความอยากรู้อยากเห็น เช่น เด็กเล็กจะสงสัยและแหงนมองไปในรู คนดูรูป ด้านหนึ่งมักจะพลิกดูอีกด้านหนึ่งด้วย เป็นต้น ซึ่งการอยากรู้อยากเห็นหรือความสงสัยจะก่อให้เกิด การทดลองและการค้นพบทฤษฎีมากมายที่มีคุณค่า ความอยากรู้อยากเห็นเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ เพียงแต่เฉพาะมนุษย์เท่านั้น สัตว์อื่นอีกหลายประเภทที่มีความอยากรู้อยากเห็น จะเห็นได้ว่าความ ต้องการอยากรู้อยากเห็นจะสร้างความสนใจให้พยายามเสาะหาความจริง

2.แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

2.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พจนานุกรม อังกฤษ (2556, น. 4-12) อธิบายว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายความว่า กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนา รายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการ พัฒนาชุมชน

2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

2.2.1 ประเภทของวิธีการส่งเสริมการเกษตร

พจนานุกรม อังกฤษ (2556, น. 4-39-4-42) อธิบายว่า วิธีการส่งเสริม การเกษตรโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ (Number of Target Population Oriented) มีดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method) เป็นการ ส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล จะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรงที่ จะปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการผู้ถ่ายทอด ทำให้เกิดความสนใจ เชื่อมั่น และ เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถจะรับรู้ข้อมูลปัญหา ตลอดจนรับ ภูมิปัญญาของเกษตรกรกลับมาพิจารณาในกระบวนการส่งเสริมได้ ในวิธีการแบบนี้พบว่ามีหลาย วิธีและเทคนิคที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร เกษตรกรผู้รับการ ส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว และการ ติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ

2) วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group Method) การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริม จากชั้นสนใจ ไปสู่การทดลองทำดู และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับเลยก็ได้ การส่งเสริมแบบกลุ่มสามารถจะพิจารณาวิธีการที่มีประสิทธิภาพ และนิยมใช้มาก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรมการสาธิตและ การศึกษาดูงานนอกสถานที่

3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้นๆ เกิดขึ้นแล้วและก็มีอยู่ บางคนอาจสนใจที่จะศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติมอีก ซึ่งในขั้นนี้สื่อมวลชนก็ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี และใช้กับคนมากๆ ได้อย่างกว้างขวางได้แก่ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ การจัดนิทรรศการ

2.2.2 ประเภทของสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมการเกษตร

สื่อประเภทต่างๆ ที่ใช้ในการส่งเสริมการเกษตรนั้น สรุปจาก กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2553, น. 8-13) ดังนี้

1) **สื่อบุคคล** นับเป็นสื่อที่ยังคงทรงอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสาร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการเกษตรมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสื่อและช่องทางในการเผยแพร่เทคโนโลยีการเกษตรมักขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นหลักมากกว่าการใช้สื่อประเภทอื่นๆ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสารหรือเทคโนโลยีการเกษตรผ่านผู้เชี่ยวชาญ ผ่านผู้นำชุมชน ผ่านผู้ใหญ่บ้าน ผ่านเกษตรตำบล ผ่านนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านเกษตรกรที่เป็นกลุ่มก้าวหน้าหรือเกษตรกรผู้นำ

2) **สื่อกิจกรรม** เป็นสื่อที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นในตัวเอง เพราะเป็นสื่อที่ประกอบด้วยกิจกรรม และกระบวนการต่างๆ ที่มุ่งเน้นสู่จุดประสงค์ที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมเพื่อนำไปสู่การชักจูงใจ หรือการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับการเปิดรับเทคโนโลยีการเกษตร

3) **สื่อชุมชน** ในที่นี้หมายถึงสื่อประเภทต่างๆ ที่สมาชิกในชุมชนใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกันภายในชุมชนของตัวเอง

4) **สื่อมวลชน** เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรที่เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อประเภท สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

สื่อประเภทต่างๆ ภายใต้ระบบของสื่อมวลชนที่นักส่งเสริมการเกษตรมักจะใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมการเกษตรสู่เกษตรกร มักจะประกอบด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) สื่อวิทยุโทรทัศน์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า สื่อโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่พัฒนาขึ้นมาภายหลังสื่อวิทยุ และเป็นสื่อที่เคยได้รับความนิยมเป็นอันดับ 2 รองจากสื่อวิทยุ แต่เนื่องในปัจจุบันที่สื่อประเภทนี้มีราคาถูกลงประกอบกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนามากยิ่งขึ้นทำให้เกษตรกรหรือชุมชนทั่วไปสามารถที่จะมีสื่อประเภทนี้ไว้ในครอบครองได้ และจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้จำนวนของเกษตรกรที่รับสื่อโทรทัศน์สูงมากยิ่งขึ้น จนใกล้เคียงหรือมากกว่าสื่อวิทยุในปัจจุบัน

(2) สื่อวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เกษตรกรเป็นกลุ่มที่นิยมฟังรายการวิทยุค่อนข้างมาก และวิทยุเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับความนิยมมากในทุกประเทศ ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน จะเป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศก็ตาม สื่อวิทยุกระจายเสียงมีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นสื่อที่สามารถส่งสารได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และมีต้นทุนในการผลิตที่ไม่สูงนัก กอปรกับทักษะที่ใช้ในการผลิตก็ไม่ซับซ้อนมาก สื่อนี้มีข้อจำกัดตรงที่เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดได้เพียงแต่เสียง ผู้ฟังไม่สามารถอ่านข้อความหรือไม่สามารถเห็นภาพได้

(3) สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ฟาร์มแม็กกาซีน ไปสเตอร์ เอกสารแนะนำ เอกสารแผ่นพับ ฯลฯ พบว่าเป็นสื่อที่เกษตรกรใช้กันมากที่สุดในการที่จะค้นหาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงเทคนิค เชิงวิชาการ หรือข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรที่ทันสมัยที่สุด หรือล่าสุด

(4) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร บางครั้งเราเรียกสื่อประเภทนี้ว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต สามารถรับส่งข้อมูลได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง ฯลฯ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลจากที่ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป ช่องทางการส่งเสริมการเกษตรหรือสื่อ ประกอบด้วยสื่อบุคคล สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ วิธีการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงานนอกสถานที่

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการทบทวนวรรณกรรมได้พบว่าแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สรุปได้ดังนี้

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราณี อธิชัยกุล (2556, น. 1-8) อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกิจกรรมการเกษตร การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งวิถีชีวิตดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร รวมทั้งการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

นาฏสุดา เชนนะสิริ (2555, น. 67-68) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวเดินทางจากสถานที่พำนักอาศัยปกติไปยังแหล่งการเกษตร โดยใช้ยานพาหนะในการเดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งตามเส้นทางคมนาคมทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ เพื่อเยี่ยมชมกิจกรรมการเกษตรต่างๆ และอาจเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้นด้วยก็ได้ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวอาจพักค้างคืนอยู่ที่แหล่งการเกษตรก่อนเดินทางกลับได้แต่ต้องใช้เวลา (ต่อเนื่องกัน) ไม่เกิน 1 ปี ในแต่ละครั้ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกร เพื่อเรียนรู้และศึกษาประสบการณ์ด้านการเกษตร มีการเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมทางการเกษตรและอาจร่วมทำกิจกรรมนั้นด้วยก็ได้ เช่น การชมสวน ไร่ นา หรือฟาร์ม การร่วมปฏิบัติทางการเกษตร การชิมผลผลิตทางการเกษตร การจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ และของที่ระลึก และการพักค้างคืนอยู่ที่แหล่งเกษตร โดยเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรกับนักท่องเที่ยวได้ประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ ความเพลิดเพลิน องค์ความรู้ การรักษาสภาพ และรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราณี อธิชัยกุล (2556, น. 1-8) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นอยู่ 3 ส่วน โดยสรุป คือ

1) *ทรัพยากรการท่องเที่ยวการเกษตร* คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น แสงแดด ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น หรือสิ่งที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ เช่น เครื่องมือทางการเกษตรต่างๆ เทคโนโลยีการเกษตร

เป็นต้น รวมทั้งการจัดงานเทศกาล ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เพื่อให้ความรู้และเพื่อขาย ผลผลิตทางการเกษตร

2) ตลาดการท่องเที่ยว เนื่องจากตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (niche market) จึงทำให้การจัดการด้านการตลาดมีลักษณะที่เจาะจงเฉพาะกลุ่ม โดยต้องเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมทางการเกษตร ต้องการที่จะเรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น นักการตลาดจึงจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และทำการตลาดเจาะเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านนี้

3) บริการทางการท่องเที่ยว ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ที่พัก ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น ที่พักค้างคืนกับชาวบ้าน หรือที่พักตามเรือกสวน ไร่ นา ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยวให้ความรู้ต่างๆ ร้านขายปลีกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น โดยเจ้าของบ้านคิดค่าบริการแบบมิตรภาพ

นริศรา สอนเสาวภาคย์ (2545, น. 40) อ้างถึงใน นาฏสุดา เชนนะสิริ (2555, น. 68) กล่าวว่า การจำแนกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการจำแนกที่อ้างอิงการแบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งพิจารณาจากระบบท่องเที่ยว คือ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว ดังนั้น องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมี 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ และการบริการการท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละส่วนจะมีรายละเอียดดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แสงแดด ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ รวมถึงการจัดการโดยมนุษย์ให้ก่อเกิดผลผลิตทางการเกษตร เพื่ออุปโภคบริโภค ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรืออีกนัยหนึ่งคือ แหล่งเกษตรกรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมกระบวนการและกิจกรรมการเกษตรที่สามารถคัดเลือกเพื่อนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

2) ตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ เป็นตลาดที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องมากขึ้นนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาวิถีชีวิต การศึกษาวัฒนธรรม โบราณสถานโบราณวัตถุเฉพาะด้าน จึงทำให้มีความชัดเจนในการจัดการตลาดมากขึ้น ปัจจุบันนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีจำนวนมากขึ้น เช่น มีการดำเนินการเกษตรกรรมของท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี โดยการจัดทัวร์ผลไม้ การประกวดไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

3) การบริการการท่องเที่ยว เป็นการบริการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว ซึ่งจะต้องเกี่ยวเนื่องกับการเกษตรกรรม ตัวอย่างการบริการที่ชัดเจน คือ การพักค้างคืนตามบ้านหรือโฮมสเตย์ และพักแรมตามสวนเกษตรต่าง ๆ หรือฟาร์มสเตย์ (farm stay) (สุวรรณิวัธนจิตต์, 2541, น. 6) อ้างถึงใน (นาฏสุดา เชนนะสิริ, 2555, น. 68)

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และบริการทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราณี อธิชัยกุล (2556, น. 1-8-1-9) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญต่อประเทศและชุมชนในท้องถิ่น หลายประการ ได้แก่

3.3.1 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

1) ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ประชากรและผู้ประกอบการในชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการใช้จ่ายขณะเดินทางท่องเที่ยว เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่านำเที่ยว และค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

2) ก่อให้เกิดการหมุนเวียนรายได้และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เมื่อมีความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาความเจริญก็จะไปถึงภูมิกษณัณัณั ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่น เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา รวมทั้ง ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มีผู้ลงทุนในหลายรูปแบบ

3) ทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพอย่างกว้างขวางเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานบริการในที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

4) กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะทรัพยากรการเกษตรของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปแบบของการผลิตสินค้าและของที่ระลึก

3.3.2 ความสำคัญต่อสังคม

1) ทำให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประชาชนในท้องถิ่น

2) ช่วยลดการละทิ้งถิ่นฐาน และเป็นการอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากเกษตรกรเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของตน

3) ช่วยทำให้เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

4) ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

5) ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อมในชนบท ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหนและรักผืนแผ่นดินที่อยู่อาศัยของตน

6) ช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยขจัดปัญหาการหลงใหลและเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำหรือเสี่ยงโชคในเมืองของประชาชนในชนบท

3.4 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543, น. 6-36-6-40) อ้างถึงใน ธานี อธิชัยกุล (2556) อธิบายว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

3.4.1 แหล่งผลิตหรือพื้นที่เฉพาะทางการเกษตร

แหล่งผลิตหรือพื้นที่เฉพาะทางการเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำเสนอประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ภาพความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมหรือสังคมวัฒนธรรมทางการเกษตร ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร อาจเป็นพิพิธภัณฑ์ทางการเกษตรแต่ละประเภทในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) เกษตรกรเฉพาะราย หมายถึง แหล่งเกษตรที่มีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากหน่วยเกษตรเป็นฟาร์มหรือเกษตรกรเป็นรายย่อยและตั้งอยู่โดดเดี่ยว เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของการพัฒนาการเกษตร

2) หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง แหล่งเกษตรที่มีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากหน่วยเกษตรหลายรายในพื้นที่เดียวกันหรือเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรผ่านการรับรองของชุมชนและอยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

3) ย่านการเกษตร หมายถึง แหล่งเกษตรที่มีความต่อเนื่องของพื้นที่แหล่งเกษตรและมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกิดจากพื้นที่ขนาดใหญ่ต่อเนื่องกันหลายหมู่บ้านและมีลักษณะการท่องเที่ยวเป็นระบบเดียวกัน รวมถึงปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลของพื้นที่เกษตรขนาดใหญ่

3.4.2 โครงการศึกษาและสถานีวิจัยของรัฐ

โครงการศึกษาและสถานีวิจัยของรัฐ หมายถึง แหล่งเกษตรที่เป็นโครงการหรือสถานีวิจัยด้านการเกษตรของรัฐ ที่มีความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้าศึกษาหาความรู้ หรือเพื่อความเพลิดเพลิน รวมทั้งโครงการตามพระราชดำริที่มีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเข้าศึกษาหาความรู้ หรือเพื่อความเพลิดเพลินได้

3.4.3 งานเทศกาลการเกษตร

งานเทศกาลการเกษตร หมายถึง การจัดให้มีการแสดงผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาล เพื่อมุ่งส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตร การเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการ เพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ของตัวอย่างเช่น งานเทศกาลผลไม้ของจังหวัดต่าง ๆ งานวันทุเรียนโลก เป็นต้น

3.4.4 ตลาดสินค้าเกษตร

ตลาดสินค้าเกษตร หมายถึง พื้นที่ที่จัดให้เป็นที่พักประหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าทางด้านเกษตรเป็นการเฉพาะ อาจเป็นการถาวรหรือชั่วคราวตามฤดูกาล และเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

ภาวิณี เวชสิทธิ์นิรภัย (2543, น. 14-15) อ้างถึงใน นาฏสุดา เชนะสิริ (2555, น. 69-70) ได้แบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร (agro-tourism farm) เป็นลักษณะที่เกษตรกรได้นำกิจกรรมของการเกษตรมาเสนอขายในเชิงการท่องเที่ยว โดยดำเนินการเป็นรายฟาร์ม ซึ่งส่วนมากเป็นเกษตรกรรายใหญ่ ส่วนเกษตรกรรายย่อยอาจจัดเป็นโฮมสเตย์

2) หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร (agro-tourism village) เป็นลักษณะการจัดท่องเที่ยวเกษตรที่บางแห่งมีพื้นที่พักผ่อนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมู่บ้านได้

3) อุทยานท่องเที่ยวเกษตร (agro-tourism park) เป็นลักษณะพื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมติดต่อกันหลายหมู่บ้าน สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกัน โดยวางแผนจัดเป็นพื้นที่อุทยานท่องเที่ยวและให้บริการบางอย่างร่วมกันได้

4) โครงการทดลองการเกษตรของรัฐ เป็นแหล่งที่ทางราชการจัดเป็นสถานียทดลองหรือศูนย์วิจัยทางการเกษตร จึงมีความดึงดูดใจผู้ต้องการศึกษาหาความรู้ทางการเกษตร รวมทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการพบเห็นการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทางเกษตร

5) *โครงการหลวง* เป็นลักษณะโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงช่วยเหลือเกษตรกรให้มีการพัฒนาพื้นที่เกษตรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นส่วนราชการที่ให้ความรู้แก่เกษตรกร และผู้สนใจเกี่ยวกับการศึกษาทางด้านการเกษตร รวมทั้งยังสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย เช่น โครงการหลวงต่าง ๆ และสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ประเภทของแหล่งที่เที่ยวนั้น แบ่งเป็น 7 ประเภท คือ ฟาร์มท่องเที่ยว เกษตร หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร อุทยานท่องเที่ยวเกษตร โครงการทดลองการเกษตรของรัฐ โครงการหลวง งานเทศกาลการเกษตรและตลาดสินค้าเกษตร

3.5 ปัจจัยสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549, น. 10-12) อ้างถึงใน นาฏสุดา เชนนะสิริ (2555, น. 73-74) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง การที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ ก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง หรือ 3A's ดังนี้

1) *สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (attraction)* เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ ได้แก่ ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพอันสวยงามตามธรรมชาติ ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว

2) *การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)* เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3) *สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (amenity)* เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างประทับใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวในวันขึ้น หรือกลับมาเที่ยวซ้ำในโอกาสหน้า ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายบอกทางและป้ายข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว

นาฏสุดา เชนนะสิริ (2555, น. 74) อธิบายว่า ปัจจัยสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะมาเยี่ยมชมมีอยู่ 3 ประการ คือ

1) *สิ่งดึงดูดใจ* หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นๆ ต้องมีลักษณะพิเศษที่แตกต่าง จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเดียวกัน

2) **ความสะดวกในการเข้าถึง** คือมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกอย่างน้อย 1 เส้นทาง คือ อาจจะเป็นการเดินทางโดยรถ เรือ หรือทางอากาศเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งก็ได้และถ้าสามารถเดินทางเข้าถึงได้หลายทางก็ยิ่งดี

3) **สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเกษตร** ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่นั่งพัก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะมาเยี่ยมชมมีอยู่ 3 ประการคือ สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

3.6 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราณี อิศัยกุล (2556, น. 1-11-1-12) อธิบายว่า การจำแนกรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถกำหนดได้หลายวิธี ดังนี้

3.6.1 การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลักษณะของการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1) **การกสิกรรม** คือ การประกอบพืชไร่ และพืชสวน จำแนกได้ ดังนี้

(1) **รูปแบบการทำนา** ในประเทศที่มีวัฒนธรรมการปลูกข้าว เช่น ประเทศไทย และประเทศในเขตแถบร้อน ที่ยังคงมีวัฒนธรรมดั้งเดิมในการเพาะปลูกข้าว โดยใช้โค กระบือ ไถนา การเก็บเกี่ยวและการนวดโดยใช้แรงงานคน วัฒนธรรมการทำนาแบบนี้ สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจากเมืองหลวงหรือจากต่างประเทศ

(2) **รูปแบบเกษตรผสมผสาน** ได้แก่ การปลูกผักร่วมกับไม้ผล หรือ การทำนาควบคู่ไปกับการเลี้ยงปลา

(3) **รูปแบบสวนผลไม้** เป็นการเพาะปลูกไม้ผลต่างๆ ทั้งไม้ผลเมืองร้อน เช่น มะม่วง ทุเรียน มังคุด เงาะ ส้มโอ เป็นต้น ไม้ผลเมืองหนาว เช่น สตรอเบอรี่ แอปเปิ้ล เป็นต้น ซึ่งสามารถจัดเป็นเทศกาลผลไม้ของแต่ละท้องถิ่น หรือให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมสวนและเก็บผลไม้วัยตนเอง

(4) **รูปแบบสวนไม้ดอกไม้ประดับ** เป็นการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองร้อน และเมืองหนาว เพื่อส่งขายและส่งออก โดยสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมได้อีกด้วย เช่น สวนกล้วยไม้ สวนกุหลาบ เป็นต้น

(5) **รูปแบบสวนพืชผักสวนครัว** เป็นการปลูกพืชผัก เครื่องเทศที่หลากหลาย และใช้สำหรับปรุงอาหารไทยให้มีรสชาติที่อร่อยยิ่งขึ้น ซึ่งอาหารไทยมีรสชาติอร่อย

และมีชื่อเสียงในต่างประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศสนใจท่องเที่ยวในสวนที่ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการศึกษาและบริโภค

(6) **รูปแบบสวนสมุนไพร** เป็นการปลูกสวนสมุนไพรเพื่อใช้ในการประกอบอาหารเพื่อรักษาโรคหรือเพื่อใช้ในการปรุงยา หรือการป้องกันไม่ให้เกิดโรคโดยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ เนื่องจากประเทศไทยมีการแพทย์แผนไทยที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่กับคนไทย ซึ่งการบริโภคสมุนไพร เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและรักษาโรคมีการตรวจสอบรับรองคุณภาพและง่ายต่อการบริโภคมากขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะ ชนิด สรรพคุณของสมุนไพร และชื่อสมุนไพรที่มีไว้จำหน่ายด้วย

(7) **รูปแบบศูนย์ศึกษาและศูนย์วิจัยทดลอง** ซึ่งอาจเป็นของหน่วยราชการหรือเอกชน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ตัวอย่างศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยราชการต่างๆ ในประเทศไทย เช่น กรมประมง กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

(8) **รูปแบบตลาดการเกษตร** คือ ตลาดที่มีผลิตผลทางการเกษตรจำหน่าย อาจมีลักษณะของผลิตผลทางการเกษตรที่เด่นแตกต่างกันไป เช่น ผักสวนครัว ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ในประเทศแถบหนาวตลาดการเกษตรจะเป็นที่นิยมมากในฤดูร้อน มีตลาดการเกษตรกลางแจ้งมากมายที่เกษตรกรจะนำผลผลิตมาจำหน่ายด้วยตนเอง

2) **การประมง** มีกิจกรรมทั้งการเพาะเลี้ยงและการจับสัตว์น้ำทั้งประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการประมงแบ่งได้ ดังนี้

(1) **การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวประมงหรือเยี่ยมชมแหล่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ** เป็นการท่องเที่ยวบริเวณหมู่บ้านชาวประมง ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ หรือไปเยี่ยมชมแหล่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เช่น ฟาร์มกุ้ง บ่อเลี้ยงปลา ฟาร์มหอยนางรม หอยมุก เป็นต้น

(2) **การบริโภคผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ** เช่น อาหารทะเลในประเทศแถบชายทะเล ปลาแซลมอนอบแห้ง ไข่ปลาแซลมอน ที่มีชื่อเสียงของประเทศแคนาดา เป็นต้น

(3) **นันทนาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประมง** เช่น การตกปลา การจับหมึก การดำน้ำชมโลกใต้ทะเล เป็นต้น

3) **การปศุสัตว์** แบ่งเป็น การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ ม้า เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น สุกร แพะ แกะ กระต่าย เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด นก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ป่า เช่น จระเข้ กวาง นกกระเจือกเทศ ม้า เป็นต้น

4) **การป่าไม้** คือ การทำสวนป่าเศรษฐกิจพร้อมกับการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป่าสัก เป็นต้น โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัก ร้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถจัดแบ่งแปลงขายให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจได้อีกด้วย

3.6.2 การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามรูปแบบการจัดการ นีออน ศรีสมขง (2545, น. 372-373) อ้างถึงใน ราณี อธิชัยกุล (2556) ได้แบ่งไว้ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบทั่วไป (Conventional Tourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นการเยี่ยมชมพื้นที่เกษตรกรรมและการซื้อสินค้าการเกษตร เช่น การเยี่ยมชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนไม้ผล เยี่ยมชมการทำนา เป็นต้น

2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งส่งเสริมและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ของคนท้องถิ่น เกษตรกรท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมและพักแรมในฟาร์ม (farm stay) การพักแรมกับชาวบ้าน (homestay) มีการทำกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร เป็นต้น

3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นศึกษาการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเดิมที่มีอยู่ในบริเวณที่ทำการเกษตรกรรม นั้นๆ ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร

3.6.3 การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามกิจกรรมเชิงธุรกิจ แบ่งออกได้ ดังนี้

1) การกลีกรรรม ได้แก่ เกษตรกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกพืชและกระบวนการผลิตต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวหรือแบบผสมผสาน เช่น การทำนา ทำไร่ การทำสวนผลไม้ เป็นต้น

2) การปศุสัตว์ ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ ทั้งที่เป็นสัตว์พาหนะ สัตว์ใช้แรงงาน สัตว์ที่เป็นอาหาร สัตว์สวยงาม เช่น การเลี้ยงช้าง ม้า โค กระบือ กวาง แพะ แกะ กระต่าย ฝิเสื่อ ฝิงและไหม สัตว์ปีก เช่น นก ไก่ฟ้า เป็ดพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ป่า

3) การประมง ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น การเลี้ยงกุ้ง ปู ปลา และหอย ทั้งที่เลี้ยงในธรรมชาติ ในฟาร์ม ในกระชัง และสถานที่เพาะเลี้ยงหรือพื้นที่อนุรักษ์ในแหล่งน้ำหรือทะเล

4) เทคโนโลยีการเกษตรและการเกษตรผสมผสาน ได้แก่ กิจกรรมการศึกษา วิจัย ทดลอง พัฒนา และสาธิตนวัตกรรมทางการเกษตร เช่น โครงการศูนย์ศึกษาและพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

5) การส่งเสริมการตลาด ได้แก่ กิจกรรมเพื่อให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรได้พบกับผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการแสดงผลผลิต การติดต่อธุรกิจ รวมทั้งการจำหน่าย

สินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การจัดตลาดเพื่อการเกษตร เช่น ตลาดนัดเพื่อจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ ผลไม้ เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551) อ้างถึงใน ทศพล ถาวร (2554, น. 15-16) ได้จัดกิจกรรมหนึ่งใน Amazing Thailand คือ การเกษตรไทย หรือ Amazing Agricultural Heritage ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อยๆ ดังนี้

1) การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตาม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑชาข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขาย ทุกชนิด เช่น กุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมทั้ง ไร่ทานตะวัน

3) การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำสวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไผ่ สวนปาล์ม

4) การทำสวนผักสวนครัว (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5) การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่มน้ำ เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำ หอยตะกอน หอยแครง หอยนางรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสภากาชาดไทยด้วย

7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลนั้นออกชุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

3.7 การเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2556, น. 3-52-3-53) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยสิ่งที่ควรเตรียมพร้อม ได้แก่

3.7.1 ด้านบุคลากร ควรดำเนินการดังนี้

1) พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวและบริการ

2) พัฒนานุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3) ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

3.7.2 ด้านกายภาพ

1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เกิดสุนทรียภาพ โดยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติของสวนไร่นาให้น้อยที่สุด

2) คงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของพื้นที่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมสถาปัตยกรรมท้องถิ่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

3) จัดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ เป็นการจัดแบ่งเขตการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน อาจจัดแบ่งเขตเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ เขตบริการ เขตที่อยู่อาศัย เขตประกอบอาชีพ

3.7.3 ด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การจัดองค์กรและการบริหาร

2) การสร้างกฎระเบียบ ข้อตกลงร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

3) จัดทำระบบการเข้าพักและการท่องเที่ยวเกษตรกรหรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

3.7.4 ด้านการตลาด นอกจากจะต้องพัฒนาแหล่งสินค้าการท่องเที่ยวแล้ว หากจะเปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาในเรื่อง ราคา การประชาสัมพันธ์ ช่องทางจำหน่าย และทรัพยากรการท่องเที่ยว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ละพื้นที่ควรมีภาพพจน์ (Image) ของสินค้าและพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ชัดเจน ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร วัฒนธรรม การเกษตร ให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2) ราคา ควรตั้งราคาที่เหมาะสม ประกอบด้วย ค่าผ่านประตู ค่านำเที่ยว ค่าที่พัก ค่าอาหาร

3) ช่องทางการจำหน่าย ควรประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการหาช่องทางจัดจำหน่ายทาง e-Commerce

4) การประชาสัมพันธ์ ชี้ให้เห็นจุดเด่นและความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกิจกรรมที่แปลกใหม่

3.8 การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราณี อธิชัยกุล (2556, น. 1-50-1-56) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องมีการจัดการอย่างมีระบบ โดยการนำธุรกิจการเกษตรเป็นสินค้าเพิ่มมูลค่า และจัดการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ พร้อมกันนั้นได้ความรู้ ความประทับใจและความพึงพอใจ อยากไปเที่ยวซ้ำหลายๆ ครั้ง

3.8.1 การจัดการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนต้องเตรียมไว้ให้พร้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการต้อนรับที่ดีและเกิดความประทับใจ บริการต่างๆ ที่ต้องจัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยวมีทั้งในส่วนของการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ บริการอำนวยความสะดวกที่ภาคเอกชนและชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดเตรียม เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก มักุเทศก์ท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตัวอย่างของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่ต้องจัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว มีดังต่อไปนี้

1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ (Visitor Center) ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือจุดบริการนักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมชมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเปรียบเสมือนเป็นแหล่งข้อมูล (Information Center) ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถติดต่อขอข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนทั้งก่อนเดินทางมาเยี่ยมชม และระหว่างการเยี่ยมชม มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรจัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว มีดังนี้

(1) แผนผังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน โดยทำเป็นแผ่นโปสเตอร์ใหญ่ติดไว้ที่ศูนย์ฯ และทำเป็นแผ่นพับเพื่อแจกนักท่องเที่ยว

(2) รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละที่

(3) กิจกรรมทางการเกษตรที่สำคัญในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบกิจกรรม ปศุสัตว์ ประมง หรือป่าไม้ พร้อมทั้งรายละเอียดขั้นตอนการประกอบกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น ขั้นตอนการปลูกข้าว ขั้นตอนการรีดนมจากโคนม เป็นต้น

(4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมได้ระหว่างที่พำนักอยู่ในชุมชน

(5) รายละเอียดของที่พัก ร้านค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

(6) รูปแบบและวิธีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

(7) ประโยชน์ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการเที่ยวชม

2) **ที่พักแรม** โดยทั่วไปที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ที่พักแรมแบบพื้นฐานจนถึงที่พักแรมที่เน้นความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวอาจมีการจัดที่พักให้นักท่องเที่ยวในลักษณะของโรงแรม รีสอร์ท หรือเกสต์เฮาส์ ซึ่งจัดการและดำเนินการโดยภาคธุรกิจเอกชน สำหรับการจذبบริการที่พักแรมให้นักท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอาจจัดในรูปแบบของโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ ซึ่งเป็นการจัดการโดยผู้คนในท้องถิ่นโดยตรง

3) **บุคลากร** ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นล้วนมีส่วนสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง ดังนั้นการพัฒนามูลฐานบุคลากรสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในชุมชนในภาครัฐและภาคธุรกิจท่องเที่ยว ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ในขั้นของการเตรียมบุคลากร ควรจัดให้มีการพัฒนามูลฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) **บุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร** คือ เกษตรกรผู้ที่เข้าร่วมดำเนินธุรกิจ บุคลากรภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำชม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและเกิดความประทับใจ

(2) **บุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว** หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรมบุคลากรในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและฝึกอบรม คือ ให้เข้าใจกฎหมายด้านธุรกิจท่องเที่ยวและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ช่วยตรวจสอบและควบคุมนักท่องเที่ยว ช่วยประสานงานในระบบการท่องเที่ยว ให้เข้าใจหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(3) **บุคลากรในองค์กรท้องถิ่น** เป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

(4) **บุคลากรในภาครัฐ** อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา คือ พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กำหนดนโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นอกจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีบริการอื่นๆ ที่ชุมชนต้องจัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว คือ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก สถานที่จอดรถที่จำเป็นต้องให้มีพื้นที่ที่จอดรถอย่างเพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สถานที่หรือจุดชมทิวทัศน์ สถานที่จำหน่ายสินค้าการเกษตรและสินค้าพื้นเมืองของชุมชนที่อยู่ในจุดทางผ่านของ

การเดินทางตามเส้นทางของการท่องเที่ยว ห้องสุขาสาธารณะ โรงพยาบาล ป้ายแนะนำสถานที่ และป้ายบอกทาง เป็นต้น

3.8.2 การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543, น. 3-25) อ้างถึงใน ราชัน อธิชัยกุล (2556 , น. 1-53 -1-54) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการเกษตร เป็นหลัก กิจกรรมสำคัญที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การได้ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน การได้ศึกษาการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถจัดบริการนำชมให้นักท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- 1) การนำเที่ยวชมสวนผลไม้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลายแห่งได้จัดรูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมสวนผลไม้ ศึกษาดูวิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษา พร้อมทั้งให้นักท่องเที่ยวได้ชิมผลไม้ต่างๆ ภายในสวน
- 2) การนำเที่ยวชมสวนดอกไม้ นักท่องเที่ยวจะได้ชมความสวยงามของสวนดอกไม้มานานานพันธุ์ พร้อมทั้งสามารถซื้อดอกไม้หรือพันธุ์ดอกไม้เพื่อนำไปเพาะปลูกเอง เช่น พุ่มดอกทานตะวัน ในจังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี พุ่มดอกทิวลิป ในประเทศฮอลแลนด์ เป็นต้น
- 3) การนำเที่ยวสวนสมุนไพร เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันผู้คนให้ความสนใจกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น เกษตรกรอาจจัดแสดงขั้นตอนการสกัดสมุนไพรแต่ละชนิดให้นักท่องเที่ยวได้ชม นอกจากนี้ยังสามารถจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพเสริมเข้าได้อีกด้วย เช่น การนวดหน้าด้วยสมุนไพร การนวดตัวและอบตัวด้วยสมุนไพร เป็นต้น
- 4) การนำเที่ยวเทศกาลงานวันเกษตร เป็นงานเทศกาลเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน ได้ร่วมกันจัดงานขึ้น อาจเป็นเทศกาลงานวันเกษตรประจำตำบล อำเภอ หรือจังหวัด นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อผลิตผลทางการเกษตรมากมายในราคาถูกภายในงาน นอกจากนี้ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ในส่วนของนิทรรศการทางวิชาการที่จัดแสดงภายในบริเวณงานอีกด้วย นับว่าเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่กำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว
- 5) การนำเที่ยวชมฟาร์มปศุสัตว์ เป็นการนำนักท่องเที่ยวชมฟาร์มปศุสัตว์ต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวจะได้ศึกษาดูกิจการการเลี้ยงสัตว์ การเพาะพันธุ์สัตว์ อีกทั้งเกษตรกรยังสามารถนำผลผลิตจากสัตว์เหล่านี้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

6) การนำชมหมู่บ้านชาวประมง เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวประมง ได้ร่วมกิจกรรมทางการประมง เช่น ตกปลาด้วยวิธีแบบดั้งเดิม ตกปลาหมึก ตกกุ้ง เป็นต้น หรือนักท่องเที่ยวอาจพักกับชาวประมงที่หมู่บ้านเพื่อที่จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงมากขึ้น

7) การนำชมการทำนาแบบดั้งเดิม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวจากเมืองหลวง หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้สัมผัสวิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นของชาวนา การเพาะปลูกข้าวด้วยวิธีแบบดั้งเดิม

ร่ำไปพรรณ แก้วสุริยะ (2544, น. 120) อ้างถึงใน ราณี อธิชัยกุล (2556, น. 1-55) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การนำชมสวนผลไม้ ต้องมีการจัดการที่ดีระหว่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าของสวน ผู้จัดนำเที่ยวรวมถึงมัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว บุคคลทั้งสามกลุ่มที่เกี่ยวข้องกันต้องรู้วิธีการจัดการอย่างมีระบบ ดังนี้

- 1) เจ้าของสวนหรือกลุ่มเกษตรกร ผู้ดำเนินการตัดสินใจว่าจะจัดส่วนหนึ่งของสวนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2) เจ้าหน้าที่บริษัทนำเที่ยว รวมถึงมัคคุเทศก์นำชมจะต้องมีความรอบรู้ถึงการทำสวนผลไม้แต่ละชนิดเปรียบเสมือนผู้แทนเจ้าของสวน เพื่อตอบข้อมูลนำชม
- 3) นักท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่มีการเตรียมตัวเดินทาง เตรียมอุปกรณ์ของใช้พร้อม มีความสนใจใฝ่รู้ ยังต้องรอบรู้วิธีปฏิบัติตัวเมื่อจะเที่ยวสวนด้วย สิ่งหนึ่งที่จะต้องไม่เบียดเบียนทั้งเจ้าของสวนและต้นไม้เช่นกัน

3.9 การจัดการอาหาร เครื่องดื่ม ของฝากและของที่ระลึก เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.9.1 การจัดการอาหารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) ความหมาย

อาหาร หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์กิน ดื่ม หรือรับเข้าร่างกายโดยไม่มีพิษแต่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ช่วยซ่อมแซมอวัยวะที่สึกหรอหรือทำให้กระบวนการต่าง ๆ ในร่างกายดำเนินไปอย่างปกติซึ่งรวมถึงน้ำด้วย

อาหารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง สิ่งที่ปรุงขึ้นเพื่อให้ นักท่องเที่ยวรับประทานแล้วไม่เป็นโทษต่อร่างกาย โดยใช้วัตถุดิบจากผลผลิตการเกษตรในพื้นที่ หรือจากเครือข่ายชุมชน

2) ความสำคัญ

อาหารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญ ดังนี้

(1) *เชิงศิลปวัฒนธรรม* ชุมชน ท้องถิ่น ได้นำเสนอสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ ทั้งรสชาติ รูปลักษณ์ ส่วนผสม ความประณีต พิถีพิถันในการปรุงอาหาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

(2) *เชิงสังคม* คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของอาชีพการเกษตรที่สามารถต่อยอดไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืนจากฝีมือคนในชุมชน สร้างความผูกพันระหว่างเครือข่ายในการสืบทอดเคล็ดลับเมนูเด็ด

(3) *เชิงเศรษฐกิจ* การทำอาหารทำให้เกิดรายได้ เป็นการสร้างงานในชุมชนได้เป็นอย่างดี

(4) *เชิงคุณค่าทางโภชนาการ* อาหารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสิ่งที่มีคุณค่าประโยชน์จากผลิตผลเกษตร ซึ่งอุดมไปด้วยสารอาหาร 5 หมู่ ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ ไขมัน

3.9.2 ประเภทอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

อาหารไทยจะมีประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) *แบ่งตามการจัดหมวดหมู่* อาหารประเภทของอาหารสามารถแบ่งตามหมวดหมู่อาหารเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ อาหารเรียกน้ำย่อย ยำ ลาบ พล่า คลุก ก้อย ต้ม จืด ยำ ไก่ต้ม แซ่บ เปราะ แกง ผัดเผ็ด ผัดพริก ผัดฉ่ำ ผัด ทอด ทอดท่วม ปิ้ง ย่าง หมก เผา หลาม กบอบ นึ่ง และ ของหวาน

2) แบ่งตามภูมิภาค

อาหารไทยแต่ละถิ่นจะมีรสชาติต่าง ๆ กัน เช่น ภาคใต้มีการใช้สมุนไพรเครื่องเทศเข้มข้น เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะใช้สมุนไพรและเครื่องเทศที่จัดจ้าน ตรงกันข้ามกับภาคเหนือ จะใช้สมุนไพรและเครื่องเทศรสอ่อน ภาคตะวันออก-ตะวันตกใช้สมุนไพรสด ชาวภาคกลางสมุนไพรรสละมุน

3) แบ่งตามคุณค่าของอาหารไทย

อาหารสามารถแบ่งประเภทตามคุณค่าของอาหารไทยได้ 3 ประเภท คือ คุณค่าทางโภชนาการ คุณค่าทางด้านสรรพคุณทางยา และคุณค่าทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม (จินดา ขลิบทอง, 2556, น. 8-5-8-10)

3.9.3 ประเภทเครื่องดื่มเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

เครื่องดื่ม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์จัดเตรียมสำหรับดื่ม และมักจะมีน้ำเป็นส่วนประกอบหลัก บางประเภทได้คุณค่าทางโภชนาการ บางประเภทดื่มแล้วไปกระตุ้นระบบประสาท และบางประเภทดื่มเพื่อดับกระหาย

1) ประเภทของเครื่องดื่ม โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

(1) เครื่องดื่มประเภทไม่มีแอลกอฮอล์ (*non-alcoholic drinks or soft drinks*) เป็นเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ที่ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ในเครื่องดื่มชนิดนั้นเลย ประกอบด้วย น้ำดื่ม (drinking water) น้ำแร่ (mineral water) น้ำอัดลม (carbonated soft drinks หรือ soft drinks) น้ำผลไม้ น้ำผัก (vegetable juice) น้ำโซดา (soda water) นมและผลิตภัณฑ์จากนม (milk and dairy drinks ชา กาแฟ และโกโก้ (tea coffee and cocoa)

(2) เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (*alcoholic drink or hard drink*) เป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์อยู่ในเครื่องดื่มด้วย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ต้องผสม เครื่องดื่มผสม

3.9.4 การจัดการเครื่องดื่มเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

1) สิ่งที่ต้องดำเนินการในการจัดการเครื่องดื่ม ในการบริการเครื่องดื่มนั้น มีสิ่งซึ่งต้องดำเนินการหลายประการ โดยเฉพาะในการจัดรายการเครื่องดื่ม ซึ่งมีข้อควรคำนึง คือ ควรมีทิศทางแนวเดียวกับอาหารที่ให้บริการ เป็นสิ่งดึงดูดใจลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ รูปแบบของรายการเครื่องดื่มควรสวยงาม สะอาดและมีสีสัน ราคาของเครื่องดื่ม สร้างบรรยากาศให้แก่การบริการ

2) ลักษณะของเครื่องดื่มที่บริการ เครื่องดื่มสามารถจัดการเพื่อการบริการนักท่องเที่ยวได้หลายลักษณะ

3) หลักการเลือกบริการเครื่องดื่ม ควรยึดหลักปฏิบัติ คือ เลือกบริการเครื่องดื่มที่สะอาดและได้มาตรฐานหรือองค์กรต่างๆ ให้ความน่าเชื่อถือ เลือกเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และไม่มีโทษต่อร่างกายของผู้บริโภค ไม่ควรบริการเครื่องดื่มที่ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ หรือเป็นอันตรายจากเครื่องดื่มทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้คำนึงถึงความสุขจากการที่ได้ให้บริการมากกว่ากำไรที่เป็นตัวเงินจากการบริการนักท่องเที่ยว ใช้ผลิตภัณฑ์ได้จากท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อให้การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และประทับใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างแท้จริง

3.9.8 การจัดการของฝากและของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) ความหมายและความสำคัญของของฝากและของที่ระลึก

(1) ความหมายของของฝากและของที่ระลึก

ของฝาก (gift) หมายถึง สิ่งของที่นำไปให้แก่ผู้รักและนับถือ เวลาที่คุณไปเที่ยวจังหวัดต่างๆ ก็จะซื้อของฝากที่เป็นของดี เช่น ดอง ของที่นั้น ที่คนรับเห็นแล้วรู้เลยว่าไปไหนมา

ของที่ระลึก (souvenir) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เก็บรักษาไว้หรือใช้เป็นเครื่องเตือนความจำเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ หรือหมายถึง สิ่งต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นตัวจูงใจ ให้เกิดความคิดถึงหรือนึกถึงเรื่องราวที่ได้เกี่ยวข้อง

(2) ความสำคัญของของฝากและของที่ระลึก ประกอบด้วย ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และความสำคัญต่อระบบการท่องเที่ยว

2) การจัดการของฝากและของที่ระลึกเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

(1) คุณค่าของของฝากและของที่ระลึก ของฝากของที่ระลึกที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทย ได้แก่ สินค้าที่ทำด้วยมือ ได้แก่ คุณค่าด้านภูมิปัญญา คุณค่าด้านสุนทรียะ คุณค่าด้านวัสดุ คุณค่าด้านเทคนิควิธี คุณค่าด้านวัฒนธรรม โบราณคดีและประวัติศาสตร์

(2) การดำเนินการจัดสถานที่จำหน่ายของฝากและของที่ระลึก จะต้องมีการจัดสถานที่จำหน่ายและการออกแบบสัญลักษณ์

3.10 แนวคิดเกี่ยวกับที่พักแรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.10.1 ความหมายของที่พักแรม

ที่พักแรม หมายถึง การประกอบกิจการขายบริการที่พักแรมเพื่อคนเดินทางหรือบุคคลที่ต้องการที่พักค้างแรม โดยอาจมีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการด้วย โรงแรมเป็นที่พักแรมที่พบเห็นบ่อยสามารถจำแนกตามระดับความหรูหราออกเป็นโรงแรมชั้นเยี่ยม (5 ดาว) ชั้นหนึ่ง (4 ดาว) ชั้นสอง (3 ดาว) ชั้นสาม (2 ดาว) และชั้นประหยัด (1 ดาว) นอกจากโรงแรมแล้วยังมีธุรกิจพักแรมประเภทอื่นๆ เช่น รีสอร์ท โมเต็ล บ้านแบ่งให้เช่า คอนโดมิเนียม เกสต์เฮาส์ ที่พักแรมแบบถือกรรมสิทธิ์ร่วม เป็นต้น

3.10.2 ประเภทของที่พักในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โดยทั่วไปที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบตั้งแต่ที่พักแรมแบบพื้นฐานจนถึงที่พักแรมที่เน้นความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวอาจมี

การจัดที่พักให้นักท่องเที่ยวในลักษณะของรีสอร์ท หรือเกสต์เฮาส์ ซึ่งจัดการและดำเนินการโดยภาคธุรกิจเอกชน ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นที่นิยม มีดังนี้

1) โฮมสเตย์

โฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หมายถึง บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้าน และเจ้าของบ้านหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ประจำ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านได้ ซึ่งสมาชิกในบ้านมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว และพานักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวและทำกิจกรรมท่องเที่ยว

2) ฟาร์มสเตย์

ฟาร์มสเตย์ หมายถึง การให้บริการที่พักเพื่อการท่องเที่ยวภายในบริเวณเรือนสวนไร่นาเจ้าของเรือนสวนไร่นาจะเป็นผู้จัดการที่พัก อาหาร และกิจกรรมต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลินและเกิดความรู้ไปด้วยในตัว มักพบเห็นมากในประเทศที่มีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และได้นำการท่องเที่ยวมาช่วยให้เกิดรายได้เสริมแก่เกษตรกรในช่วงยามว่างหรือช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวในพื้นที่

การพักในฟาร์มสเตย์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agrotourism) ที่เจ้าของฟาร์มเปิดฟาร์มให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม และเก็บผักหรือผลไม้ตามชอบและพักผ่อน หรือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนพื้นที่ และการท่องเที่ยวเชิงภูมิศาสตร์ (geotourism) ที่ทำให้สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ท่องเที่ยวดีขึ้นและยั่งยืน เช่น ภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ความงดงามตามธรรมชาติ มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

3) ที่พักอื่นๆ ในย่านเกษตร

ที่พักอื่นๆ ในย่านเกษตรที่พบเห็นบ่อย ได้แก่ สถานที่พักตากอากาศ หรือรีสอร์ท (resort) ซึ่งหมายถึง สถานที่ประกอบการเชิงการค้าที่นักท่องเที่ยวตั้งขึ้นมีลักษณะเป็นโรงแรมประเภทหนึ่ง มีที่ตั้งอยู่ในแหล่งธรรมชาติ หรืออยู่ใกล้กับธรรมชาติ มีบรรยากาศดี เพื่อบริการที่พักชั่วคราวสำหรับผู้เดินทาง ในเรื่องของที่พักอาศัย อาหาร และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัยและเดินทาง หรืออาคารที่มีห้องนอนหลายห้อง คิดต่อเรียงรายกันในอาคารหลังหนึ่ง หรือหลายหลัง ซึ่งมีบริการต่างๆ เพื่อความสะดวกของผู้ที่มาพัก โดยมีค่าตอบแทน และคิดค่าบริการเป็นรายวันหรือไม่เกิน 1 เดือน

3.10.3 การจัดตั้งที่พักแรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) การศึกษาความเป็นไปได้ในธุรกิจที่พักแรม

การจัดตั้งที่พักแรมในลักษณะโรงแรมหรือรีสอร์ทเป็นการลงทุนในการสร้างสถานที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการเงินลงทุนจำนวนมาก เพื่อให้ผู้เข้าพักรู้สึกถึงความหรูหราและความสะดวกสบาย ผู้ลงทุนจึงนิยมทำการศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) ก่อนการตัดสินใจสร้าง เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจลงทุนนั้นจะนำมาซึ่งผลตอบแทนที่คุ้มค่าโดยการศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การเลือกทำเลที่ตั้ง (site selection) ทำเลที่ดีต้องมีระบบ ธารณูปโภคต่างๆ ครบครัน และมีถนนหนทางเข้าถึงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปได้สะดวกและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ใกล้เคียง

(2) การสำรวจตลาด (market survey) ควรมีการสำรวจว่าในทำเลที่ตั้งนั้นมีจำนวนผู้เดินทางท่องเที่ยวที่ต้องการหาที่พักมากน้อยเพียงใด

(3) การศึกษาอุปทานด้านห้องพัก (supply of rooms) การศึกษาอุปทานห้องพัก หมายถึง การตรวจสอบจำนวนห้องพักทั้งหมดที่มีอยู่ในอำเภอหรือจังหวัดที่วางแผนจะก่อตั้งที่พักแรม ทั้งจำนวนห้องพักในปัจจุบันและในอนาคต

(4) การศึกษาอุปสงค์ด้านห้องพัก (room demand) เพื่อให้แน่ใจว่าจำนวนห้องพักที่จะสร้างเพิ่มขึ้นนั้นสามารถขายได้และสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านที่พักที่อาจเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต โดยพยากรณ์จากข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(5) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) เช่น สถานที่บริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่จอดรถ สถานที่แสดงผลผลิตหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านการเกษตร สถานที่สาธิตการปลูกพืชและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการ เส้นทางจักรยาน ระบายน้ำ เป็นต้น

(6) การศึกษาสถานการณ์ด้านแรงงาน (labour situation) โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือระดับผู้บริหารระดับกลาง หรือระดับหัวหน้างาน ตลอดจนแรงงานปฏิบัติในพื้นที่

(7) การประมาณการด้านการเงิน (financial projection)

2) การจัดตั้งที่พักแรม

โรงแรมเป็นที่พักแรมหลักที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าพัก และเป็นที่พักแรมที่มีกฎหมายรองรับในประเทศไทย โรงแรม (hotel) ตามพระราชบัญญัติโรงแรมของประเทศไทย พ.ศ. 2547 มาตรา 4 หมายถึง สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ไม่รวมถึง

(1) สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราว ซึ่งดำเนินการโดยส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือเพื่อการกุศล หรือการศึกษา ทั้งนี้ โดยมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

(2) สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการที่พักอาศัยโดยคิดค่าบริการเป็นรายเดือนขึ้นไปเท่านั้น

(3) สถานที่พักอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.10.4 การพัฒนาและจัดตั้งโฮมสเตย์

1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการเชื่อมโยงโฮมสเตย์

การจัดที่พักในหมู่บ้านโฮมสเตย์ในชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งสู่ความยั่งยืนของชุมชนแห่งนั้น หรือตามแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างประหยัดที่สุด ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม และต่อชุมชน

2) การพัฒนาโฮมสเตย์ไทย

การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบทเป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการจัดกิจกรรมที่พาสัมผัสวัฒนธรรมชนบทจึงเป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในตลาดท้องถิ่น ที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ที่มีโรงแรมหรือรีสอร์ท การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์จึงไม่ถือเป็นการประกอบการที่พักในเชิงธุรกิจ

3) การจัดตั้งและจัดการโฮมสเตย์

การจัดตั้งโฮมสเตย์จำเป็นต้องเจ้านายอำเภอในพื้นที่ที่ตั้งอยู่ และขอรับ “ใบรับแจ้งการไม่เป็นโรงแรม” ตามข้อกำหนดของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่วนโฮมสเตย์ตามข้อกำหนดของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา บ้านต้องมีความพร้อมในการเป็นโฮมสเตย์ โดยมีคุณสมบัติเบื้องต้น 6 ประการ คือ

(1) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริมนอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น

(2) มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้

(3) นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน

- (4) สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว
- (5) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี
- (6) บ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น

4. ความเป็นมาของสับปะรดภูเก็ต

สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต (2557, น. 10) กล่าวถึงความเป็นมาของสับปะรดภูเก็ต ไว้ดังนี้

สับปะรดมีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในทวีปอเมริกาใต้บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของประเทศบราซิล ตอนเหนือของประเทศอาเจนตินาและปารากวัย มีการปลูกสับปะรดในแถบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกและตอนเหนือของทวีปอเมริกาใต้ โดยชาวอินเดียนพื้นเมือง และยังมีการปลูกในบริเวณชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรแอตแลนติกของอเมริกากลาง รวมทั้งหมู่เกาะต่างๆ ในแถบเวสต์อินดีส์

คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส นักเดินเรือชาวสเปน ได้เดินเรือถึงหมู่เกาะเวสต์อินดีส์ ในปี ค.ศ.1493 ได้พบสับปะรดครั้งแรกที่หมู่บ้านของชาวอินเดียนพื้นเมือง และได้ตั้งชื่อเกาะที่พบสับปะรดว่า เกาะกัวเดอลูป หลังจากนั้นได้มีคนนำสับปะรดกลับไปยังยุโรป ได้สร้างความแปลกประหลาดและตื่นตาตื่นใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก เนื่องจากสับปะรดมีรูปร่าง ลักษณะ และรสชาติที่แตกต่างจากผลไม้ที่เคยพบเห็นอยู่ก่อน หลังจากนั้นสับปะรดก็ได้มีการปลูกกระจายไปทั่วส่วนต่างๆ ของโลก ทั้งในเขตร้อนและนอกเขตร้อน ซึ่งได้มีการนำไปโดยนักเดินเรือชาวสเปนและชาวโปรตุเกส เพื่อแลกเปลี่ยนกับอาหารและน้ำในเส้นทางเดินเรือ ต่อมาในปี ค.ศ.1600 ก็มีการปลูกสับปะรดในแถบมาดากัสการ์ อินเดียตอนใต้ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รวมทั้งประเทศอื่นๆ ด้วย สำหรับประเทศไทยได้มีรายงานว่าได้มีการปลูกสับปะรดในช่วง ค.ศ.1680-1700 หรือ พ.ศ.2223-2243 ซึ่งตรงกับสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สันนิษฐานว่าช่วงแรกเป็นพันธุ์ที่อยู่ในกลุ่ม Spanish ซึ่งอาจเป็นพันธุ์อินทรีชนิด มีการปลูกกระจายกระจายทั่วไปในประเทศเป็นเวลานานจนถือว่าเป็นพันธุ์พื้นเมือง ต่อมาในปี พ.ศ.2454 ซึ่งตรงกับสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีแขกปาตานจากเกาะหมาก (เกาะปีนัง) นำสับปะรดผลโตเข้ามาให้เกษตรกรในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเดิมเกษตรกรปลูกพันธุ์ที่มีขนาดเล็กอยู่ เมื่อปลูกสับปะรดผล

โตจากเกาะหมากดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าเจริญเติบโตดีมาก มีผลขนาดใหญ่และมีรสชาติดี จึงมีการปลูกขยายไปทั่วทุกพื้นที่ และทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งสับปะรดพันธุ์ดังกล่าวได้ถูกตั้งชื่อว่า พันธุ์ปัตตาเวีย เป็นพันธุ์สับปะรดที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมกระป๋องและบริโภคสด

เจ้าเมืองหลังสวน ชื่อพระจรรยา ราชโศกการ (คอซิมเต็ก ณ ระนอง) นำพันธุ์พืชต่างๆ รวมทั้งสับปะรดเข้ามาจากเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย เพื่อแจกจ่ายให้ชาวบ้านอำเภอหลังสวน และสวี จังหวัดชุมพร ในระยะนั้นสับปะรดที่นำเข้ามาเรียกว่า สับปะรดฝรั่ง เนื่องจากมาจากเมืองปีนัง ซึ่งขณะนั้นเป็นอาณานิคมของอังกฤษปรากฏว่าสับปะรดที่นำมาปลูกให้ผลดีในการปลูกแซมในสวนมะพร้าว และในสวนยางพาราในระยที่ต้นยังมีขนาดเล็ก การปลูกจึงแพร่หลายมาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งจะปลูกมากในจังหวัดภูเก็ต พังงา และชุมพร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสับปะรดที่ปลูกในจังหวัดภูเก็ตจะมีคุณภาพผลผลิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากแหล่งอื่น เนื่องจากมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมจึงเรียกชื่อตามแหล่งที่ปลูกว่า “สับปะรดภูเก็ต” ชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนนิยมนำสับปะรดภูเก็ตมาบูชาพระจีน โดยมีความเชื่อว่าจะช่วยให้มีโชคลาภตามชื่อภาษาจีนฮกเกี้ยนของสับปะรด ว่า “อ่องหลาย”

4.1 ลักษณะของสับปะรดภูเก็ต

สับปะรดภูเก็ตอยู่ในกลุ่ม Queen เป็นสับปะรดที่มีความทนทานกว่าสับปะรดพันธุ์อื่นๆ อาจมีอาการเหี่ยวบ้างแต่จะฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเมื่อได้รับน้ำฝนเพียงเล็กน้อย สำหรับโรคและแมลงศัตรูพืชไม่มากนัก จะมีเพียงหนูและกระแตเท่านั้นที่จะกัดทำลายผลสับปะรด

สำหรับลักษณะเฉพาะตัวของสับปะรดภูเก็ต คือ มีรสหวาน กรอบ เนื้อมีสีเหลือง สม่ำเสมอทั้งผล มีเยื่อใยน้อย มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว และการที่สับปะรดภูเก็ตมีผลขนาดเล็กและแกนผลที่กรอบมาก ทำให้มีเสน่ห์เฉพาะตัว คือหลังจากปอกเปลือกออกแล้ว สามารถรับประทานได้หมดทั้งผล ทำให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมาก

4.2 การปลูกสับปะรด

การปลูกสับปะรดภูเก็ตสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี แต่การที่จะให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี จำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิต สับปะรดเป็นพืชหลายฤดูจึงจำเป็นต้องมีพื้นที่ปลูกอย่างดีให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตและผลผลิตของสับปะรด การปลูกสับปะรดภูเก็ตสามารถปลูกได้ทั้งระบบพืชเดี่ยว และปลูกแซมในสวนผลไม้ ยางพารา มะพร้าว หรือพืชเศรษฐกิจในช่วงที่พืชหลักยังมีอายุน้อยอยู่

4.2.1 การปลูกเป็นพืชเดี่ยว

- 1) ปลูกเป็นแถวเดี่ยวใช้ระยะระหว่างต้น 25–30 เซนติเมตร ระยะแถว 50–60 เซนติเมตรปลูกได้ 8,000–10,000 หน่อต่อไร่
- 2) ปลูกเป็นแถวคู่ ใช้ระยะระหว่างต้นและแถว 40x40 เซนติเมตร เว้นระยะระหว่างช่อง 120 เซนติเมตร ปลูกได้ 5,000 หน่อต่อไร่

4.2.2 การปลูกแซมในสวนยางพารา

แม้ว่าการปลูกยางพาราไม่จำเป็นต้องมีขั้นตอนการเตรียมพื้นที่มากมาย แต่หากต้องการปลูกสับปะรดเป็นพืชแซม และต้องการให้พืชแซมได้ผลผลิตดีและมีคุณภาพ จำเป็นต้องมีการเตรียมพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของสับปะรด ระยะปลูกของการปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพารา มีดังนี้

- 1) ปลูกเป็นแถวคู่ ห่างจากแถวยางพารา (ระยะปลูกยางพารา 3x8 เมตร) 100–150 เซนติเมตร ใช้ระยะระหว่างต้น 40–50 เซนติเมตร ระยะระหว่างแถว 40–50 เซนติเมตร เว้นระหว่างร่อง 100–120 เซนติเมตร ปลูกได้จำนวน 8 แถว ต้องใช้หน่อ 3,200–4,000 หน่อต่อไร่
- 2) ปลูกเป็นแถวเดี่ยว ห่างจากแถวยางพารา 150 เซนติเมตร ใช้ระยะระหว่างต้นและแถว 40x40 เซนติเมตร ปลูกได้ 10 แถว ต้องใช้หน่อจำนวน 5,000 หน่อต่อไร่ ทั้งนี้จำนวนต้นสับปะรดที่ปลูกต่อไร่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระยะการปลูกยางพาราและวิธีการปฏิบัติดูแลรักษาสับปะรดของเกษตรกร ซึ่งสับปะรดที่มีระยะการปลูกที่เหมาะสมจะให้ผลผลิตที่มีขนาดและคุณภาพที่ดีด้วยการปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพาราจะหยุดปลูกเมื่อต้นยางพาราอายุประมาณ 3 ปี ซึ่งหลักทั่วไปควรหยุดปลูกแซมยางพาราเมื่อยางพารามีร่มเงา ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ เพราะจะทำให้ผลผลิตของพืชแซมลดลง เนื่องจากปริมาณแสงแดดน้อยเกินไป

4.3 การตลาดและราคาผลผลิตสับปะรดภูเก็ต

ผลผลิตสับปะรดภูเก็ต ส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ขายในจังหวัดภูเก็ต และอีกร้อยละ 5 ส่งขายในต่างจังหวัด ลูกค้าที่ซื้อสับปะรดภูเก็ต เป็นคนในพื้นที่ ผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร นักท่องเที่ยว และพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากพื้นที่ปลูกสับปะรดภูเก็ตมีน้อย ผลผลิตจึงไม่เพียงพอ กับความต้องการของตลาด พ่อค้าคนกลางที่ต้องการซื้อสับปะรดภูเก็ตจะเข้าไปรับซื้อถึงสวนของเกษตรกร และมีผลผลิตบางส่วนที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายเองบริเวณริมถนนเทพกระษัตรี ทั้งฝั่งขาเข้าและฝั่งขาออก ราคาขายปลีกขึ้นอยู่กับขนาดผล มีราคาตั้งแต่ 5 – 35 บาท

5. จังหวัดภูเก็ต

5.1 ขนาดพื้นที่และอาณาเขตการปกครอง

จังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทยตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 45 ลิปดาถึง 8 องศา 15 ลิปดาเหนือและลองจิจูดที่ 98 องศา 15 ลิปดาถึง 98 องศา 40 ลิปดา ตะวันออกมีลักษณะเป็นเกาะและเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของภาคใต้ในทะเลอันดามันมหาสมุทรอินเดียส่วนกว้างที่สุดของเกาะภูเก็ตเท่ากับ 21.3 กิโลเมตรส่วนยาวที่สุดของเกาะภูเก็ตเท่ากับ 48.7 กิโลเมตรมีเกาะบริวาร 32 เกาะ รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 543.034 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 356,271.25 ไร่เฉพาะเกาะมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตรอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และทางหลวงจังหวัด หมายเลข 402 รวมระยะทาง 867 กิโลเมตรหรือ 688 กิโลเมตรทางอากาศมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดช่องแคบปากพระจังหวัดพังงาเชื่อมโดยสะพานเทพกระษัตรี
และสะพานศรีสุนทร	

ทิศตะวันออก	ติดทะเลเขตจังหวัดพังงา
-------------	------------------------

ทิศใต้	ติดทะเลอันดามันมหาสมุทรอินเดีย
--------	--------------------------------

ทิศตะวันตก	ติดทะเลอันดามันมหาสมุทรอินเดีย
------------	--------------------------------

5.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นหมู่เกาะวางตัวในแนวจากทิศเหนือไปทิศใต้พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 เป็นภูเขา และร้อยละ 30 เป็นพื้นที่ราบอยู่ตอนกลางและตะวันออกของเกาะพื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกเป็นดินเลนและป่าชายเลนส่วนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นภูเขาและหาดทรายที่สวยงาม

5.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะภูมิอากาศแบบเขตร้อนชื้นอยู่ภายในเขตอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมีอากาศร้อนชื้นตลอดปีมี 2 ฤดูประกอบด้วย

ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายน
-------	--

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม
---------	--

5.4 การปกครอง

จังหวัดภูเก็ตเป็นการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น 3 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองภูเก็ตอำเภอกะทู้และอำเภอถลางมีตำบล 17 ตำบล 95 หมู่บ้าน 58 ชุมชน

5.5 ประชากร

ประชากรจังหวัดภูเก็ต ณ 31 ธันวาคม 2555 มีจำนวน 360,905 คน เป็นชาย 170,766 คน หญิง 190,139 คน อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ตมากที่สุดคือ 221,840 คน รองลงมาคือ อำเภอถลาง จำนวน 88,507 คน และอำเภอกะทู้ จำนวน 50,558 คน

5.6 การเกษตรกรรม

จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมประมาณ 110,381 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอถลางมากที่สุดคือ 92,654 ไร่ อำเภอกะทู้ 10,925 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอน้อยที่สุดคือ 6,852 ไร่ โดยใช้เป็นพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด รองมาเป็นการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และไม้ดอก ไม้ประดับ แต่มีพื้นที่ปลูกไม้พุ่มน้อย ปริมาณการผลิตพืชไม่เพียงพอต่อความต้องการในพื้นที่ โดยเฉพาะพืชผัก เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า

5.7 การคมนาคม

จังหวัดภูเก็ตมีเส้นทางคมนาคม 3 ทาง ได้แก่ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

5.7.1 การคมนาคมทางบก

การคมนาคมทางบกมีทางหลวงหมายเลข 402 เป็นเส้นทางหลัก และมีทางหลวงจังหวัดรองเกาะ รวมทั้งเส้นทางอื่นๆ ที่แยกออกจากทางหลวงหมายเลข 402 ไปยังชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

5.7.2 การคมนาคมทางน้ำ

จังหวัดภูเก็ตมีท่าเรือน้ำลึกจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ตบริเวณอ่าวมะขาม ตำบลวิชิต ใช้เป็นท่าเรือเพื่อการขนส่งสินค้าและเพื่อการท่องเที่ยว และมีจำนวนท่าเทียบเรือในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตทั้งสิ้น 38 แห่ง

5.7.3 การคมนาคมทางอากาศ

การคมนาคมทางอากาศ มีสนามบินนานาชาติภูเก็ตซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยตรง สามารถรองรับเที่ยวบินได้ 10 เที่ยวบิน/ชั่วโมง รองรับผู้โดยสารได้มากกว่า 29 ล้านคน

5.8 ประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปีของจังหวัดภูเก็ต

5.8.1 ประเพณีตรุษจีน เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของคนไทยเชื้อสายจีน

วันตรุษจีนตรงกับวันแรกของเดือน 1 ของจีนหรือเดือน 2 เดือน 3 ทางจันทรคติมีพิธีกรรมทั้งหมด 3 วัน

5.8.2 ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นการถือศีลชำระจิตใจและงดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิดมีระยะเวลา 9 วัน เริ่มตั้งแต่ขึ้น 1 ค่ำเดือน 9 จนกระทั่งถึงขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 ของทุกปี ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคมเป็นงานประเพณีซึ่งชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในภูเก็ตยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2368 จนถึงทุกวันนี้

5.8.3 งานท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร ตรงกับวันที่ 13 มีนาคมของทุกปี มีการจัดงานเฉลิมฉลองมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สองวีรสตรีสามารถปกป้องเมืองถลางให้รอดพ้นจากข้าศึกพม่าและสตูลในวีรกรรมของท่าน (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2557)

5.9 การท่องเที่ยว

สถานะเศรษฐกิจและการค้าของจังหวัดภูเก็ตผูกขาดกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว และหากเหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเป็นไปอย่างสงบ ก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดในทางที่ดีขึ้นเนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความมั่นใจถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปี พ.ศ. 2556 จังหวัดภูเก็ตมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว จำนวน 11,339,885 ราย รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 241,926.99 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2557) จากแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ

5.9.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แบ่งเป็น

1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด จังหวัดภูเก็ตมีชายหาดอยู่หลายแห่งซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากในแต่ละปี ส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะ ชายหาดที่สำคัญ ได้แก่ หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน เป็นหาดทรายขาว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คึกคักตลอดทั้งวันทั้งกิจกรรมชายหาด กิจกรรมกีฬาทางน้ำ กิจกรรมบันเทิงและนันทนาการรูปแบบต่างๆ หาดสุรินทร์ หาดกมลา หาดกะหลิม หาดในหาน หาดราไวย์เป็นชายหาดทรายที่ไม่ยาวนัก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คึกคักน้อยกว่า 3 หาดแรก ชายหาดอ่าวบางเทา หาดลาซัน เป็นชายหาดที่เงียบสงบและเป็นที่ตั้งของโรงแรมที่พักและบ้านพักตากอากาศรองรับกลุ่มผู้มีรายได้สูง ชายหาดที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสิรินาถ

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ สถานีพัฒนาการส่งเสริมอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว มีสิ่งที่น่าสนใจได้แก่ น้ำตกโดนไพร น้ำตกบางแป และต้นปาล์มหลังขาว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติทำจันทรไชย มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ระยะทาง 800 เมตร ตั้งอยู่ในอำเภอถลาง

3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ

จังหวัดภูเก็ตมีเกาะบริวารทั้งหมด 32 เกาะ ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันออกและทางตอนใต้ของเกาะภูเก็ต เกาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ เกาะราชาใหญ่ เกาะรำน้อย เกาะเฮ เกาะโหลน เกาะบอน เกาะแก้ว เกาะไม้ท่อน เกาะตะเภาใหญ่ เกาะรังใหญ่ เกาะมะพร้าว เกาะไข่ เกาะนาคาเล็ก เกาะแรด และเกาะนาคาใหญ่

4) **จุดชมทิวทัศน์** ได้แก่ จุดชมทิวทัศน์แหลมพรหมเทพ แหลมก่าแหลมพันวา หาดกะตะ-กะรน เขารัง เขาขาด

5.9.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

กระจายอยู่บนเกาะภูเก็ตตอนในของเกาะ เช่น พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขหลังเก่า บ้านชินประชา วัดมงคลนิมิตร (วัดกลาง) พระอารามหลวง วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) วัดสี่ลสุธาราม (วัดใหม่หลวงปู่สุภา) วัดพระใหญ่ (พระพุทธรูปปางนาคปรก) ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้าบางเหนียว ศาลเจ้าปู่จ้อ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชบาฏุกเก็ต และศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร วัดพระนางสร้าง เมืองถลางบ้านพอน เมืองถลางบ้านดอน บ้านพระยาวิชิตสงคราม (เมืองถลางเก่า) วัดพระทอง วัดเทพกระษัตรี วัดเขานน วัดม่วงโกมารภัจจ์ อนุสรณ์สถานเมืองถลาง บ้านท้าวเทพกระษัตรี หลักเมืองถลางป่าสัก หลักเมืองถลางเลพัง หลักเมืองถลางท่าเรือ หลักเมืองถลางเมืองใหม่ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง พิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ภูเก็ต อนุสรณ์สถานจิตจักรวาล และศาลเจ้ากะทู้

5.9.3 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

ในจังหวัดภูเก็ตมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งในรูปของสถานบันเทิง การแสดงโชว์ต่างๆ สวนสาธารณะลักษณะพิเศษ พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง สวนสัตว์ และสวนสนุก เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกระจายกันอยู่ทั่วไปตามชายหาดที่สำคัญและทางตอนในของเกาะ เช่น ภูเก็ตแฟนตาซี ไซม่อนคาบาเร่ย์ ในอำเภอกะทู้ ฟาร์มจระเข้และสวนเสือภูเก็ต สวนผีเสื้อและดอกไม้ภูเก็ต พิพิธภัณฑ์เปลือกหอย ไดโนปาร์ค สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ หมู่บ้านไทย สวนกล้วยไม้ภูเก็ต และสยามนิรมิตในอำเภอเมืองภูเก็ต

5.9.4 แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมและความสนใจพิเศษ

มีหลายประเภทที่เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬา เช่น สนามกอล์ฟ สนามขี่ม้า แหล่งตกปลา เคเบิลสกีจีเอ็มพี แหล่งดำน้ำบริเวณใกล้เคียงมีทั้งกิจกรรมดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ สปาที่ให้บริการตามโรงแรมที่พักระดับ 4-5 ดาว ศูนย์บริการทางการแพทย์ เป็นต้น

6. นโยบายและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสับปะรด

6.1 ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ 4 ประเด็น ซึ่งแต่ละประเด็นมีความเชื่อมโยง สอดคล้อง และสนับสนุนกันและกันในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ประเด็น มีดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การตอบสนองต่อนโยบายสำคัญของรัฐบาล

การตอบสนองนโยบายสำคัญของรัฐบาล เป็นยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินงานเชิงนโยบาย (Agenda Based) ทั้งงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล หรือภารกิจเร่งด่วนของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา โครงการภายใต้แผนบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นโครงการสำคัญ (Flagship Project) และโครงการที่จัดทำขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยอาจจะเป็นโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ปรับให้สอดคล้องกับนโยบายสำคัญของรัฐบาล ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรต้องดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จ และรายงานผลการดำเนินงานต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและภาคเกษตร

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและภาคเกษตร เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมงานพื้นฐานสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตร (Function - Based) ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และระดับประเทศ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและเสริมสร้างให้เกิดความยั่งยืนของภาคเกษตร

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบูรณาการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่

การบูรณาการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่ มีจุดมุ่งเน้นในการส่งเสริมการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (Area - Based) และมีเจตนารมณ์ที่จะให้อำนาจและอิสระแก่หน่วยงานในพื้นที่ในการดำเนินการต่างๆ โดยมุ่งผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ด้วยเป้าหมายและวิธีการที่เป็นการเฉพาะในแต่ละพื้นที่ เน้นการบูรณาการงานที่เกี่ยวข้องกันจากทุกภาคส่วนลงในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ทั้งงานตามนโยบาย (Agenda - Based) และงานตามบทบาทหน้าที่ (Function - Based) ระดมสรรพกำลังและทรัพยากรต่างๆ เข้ามาร่วมดำเนินการ ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการ

ประสานและบริหารจัดการ รวมทั้งการวางแผนพัฒนาที่เบ็ดเสร็จ โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ สภาพแวดล้อม สถานการณ์ และความต้องการของเกษตรกรซึ่งแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมการเกษตร

การพัฒนาศักยภาพการส่งเสริมการเกษตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรในภาพรวม สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่และยกระดับการให้บริการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรในการพัฒนาอาชีพ รายได้ และชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น

จากแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2556-2559 ที่กล่าวมาเกี่ยวข้องกับ การศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมสวนสับปะรดภูเก็ตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภูมิศึกษาสวนสับปะรดภูเก็ต อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและภาคเกษตร และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ การบูรณาการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่

6.2 ยุทธศาสตร์สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต

สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต (2556 , น. 7-10) ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์มาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีกรอบทิศทางในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งมีแนวคิดการให้เกษตรกรและพื้นที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ (Area-Based) และมุ่งเน้นในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการของเกษตรกรโดยใช้ระบบส่งเสริมการเกษตรและการบูรณาการในการพัฒนาเกษตรกรและส่งเสริมการผลิต (Function-Based) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมการเกษตรที่เป็นรูปธรรมและเกิดความต่อเนื่องยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาการให้บริการที่ดีและส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรได้ครอบคลุมในทุกพื้นที่

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “มุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขบนฐานการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการจัดการทรัพยากรภาคเกษตรอย่างยั่งยืน” ได้กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตรไว้ 4 ประเด็น ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของสินค้าเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งและความยั่งยืนของภาคเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างเศรษฐกิจภาคเกษตรโดยยกระดับขีดความสามารถในการผลิตและการบริหารจัดการพืชเศรษฐกิจ หรือพืชประจำถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บูรณาการสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มจากการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตภาคการเกษตรกับการท่องเที่ยว

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนสับปะรดภูเก็ต อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีดังต่อไปนี้

7.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

สุภิญญา สันตะกิจ (2555, น. 85-94) ได้ศึกษาถึง การผลิตสับปะรดของเกษตรกรในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.57 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้น ป.6) มีจำนวนแรงงาน 1-2 คน พื้นที่ในการปลูกสับปะรดมีขนาดกลาง (10-50 ไร่) ด้านรายได้จากภาคเกษตรในปีที่ผ่านมา เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมีรายได้มากกว่า 100,000 บาท/ปี ต้นทุนรวมเฉลี่ยของระบบการปลูกปีที่ 1 คือ 18,489.42 บาท ระบบการปลูกปีที่ 2 มีต้นทุนรวมเฉลี่ย 9,626.61 บาท และระบบการปลูกปีที่ 3 มีต้นทุนรวมเฉลี่ย 8,051.10 บาท ผลผลิตต่อไร่ 6,250 กิโลกรัม เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกสับปะรดแบบพืชเดี่ยว อาจมีปลูกพืชแซมบ้าง เช่นยางพาราและปาล์มน้ำมัน

ศิริรัตน์ หอมนาน (2547, น. 149-150) ได้ศึกษาถึง ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ โดยมากสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี

ฐณพการจ คงอินทร์ (2545, น. 78) ได้ศึกษาถึง การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านนาดิน ตำบลอ่าวนาง จังหวัดกระบี่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงอยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 35-49 ปี นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 98.5 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ด้านการประกอบอาชีพกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพด้านการเกษตรร้อยละ 45.5 และมีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 3,001-5,000 บาทต่อเดือน นอกจากนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประมาณ 500 บาทต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มก็สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประมาณ 500 บาทต่อเดือน

สมศรี อย่างสวย (2536, น. 39) ศึกษาภาวะเศรษฐกิจสังคมและความต้องการของเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านจัดสรรปันน้ำใจ (โครงการ 2) นิคมสร้างตนเอง เขื่อนอุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้ให้ข้อมูลโดยทั่วไปมีขนาดครอบครัวปานกลาง มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน โดยมีขนาดครอบครัวตั้งแต่ครอบครัวละ 1 - 9 คน ขนาดครอบครัวที่มีความถี่สูงสุดคือขนาดครอบครัว 4-5 คน ซึ่งมีจำนวนครอบครัวอยู่ร้อยละ 54.3 รองลงมาได้แก่ขนาดครอบครัว 1-3 คน ร้อยละ 21.4

มนตรี เรืองพันธ์ (2545, น. 132-133) ได้ศึกษาถึงปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดนครนายก พบว่าเกษตรกรเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45.43 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.5 คน สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ห่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่นเฉลี่ย 1.43 กิโลเมตร สถานที่ท่องเที่ยวมีบริการความปลอดภัยร้อยละ 50 และการบริการรักษาความปลอดภัยโดยตำรวจชุมชน ร้อยละ 66.67 มีมัคคุเทศน์/ผู้นำชม ร้อยละ 86.67 ส่วนมากไม่มีบริการที่พักร้อยละ 66.67

7.2 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ทศพล ถาวร (2554, น. 52-54) ได้ศึกษาถึง ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านปางบง ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาพรวมประชากรภายในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับมาก ศักยภาพความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็นในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ศักยภาพด้านความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ศักยภาพด้านความพร้อมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ศักยภาพด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ศักยภาพด้านความพร้อมด้านทักษะและการจัดการการท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าความต้องการในระดับมากในทุกด้าน ยกเว้น ในด้านการพัฒนาร้านอาหารและสถานที่จอดรถที่มีความต้องการพัฒนาในระดับปานกลาง ความต้องการพัฒนาด้านการก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

ฐนพการจ คงอินทร์ (2545, น. 78) ได้ศึกษาถึง การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อพัฒนาแบบยั่งยืน กรณีศึกษาย่านนาดีน ตำบลอ่าวนาง จังหวัดกระบี่ พบว่า ในด้านการได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ร้อยละ 26.1 ได้รับการฝึกอบรม โดยหน่วยงานที่จัดการฝึกอบรมและสนับสนุนมากที่สุดคือ สหกรณ์จังหวัด

กระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเกษตรจังหวัดกระบี่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกระบี่ เป็นต้น และกิจกรรมที่ได้จัดฝึกอบรมให้กลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

มนตรี เรืองพันธ์ (2545, น. 133) ได้ศึกษาถึงปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดนครนายก พบว่าเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยรับการฝึกอบรมเรื่องการท่องเที่ยวร้อยละ 70 ส่วนมากร้อยละ 50 เคยรับการอบรม 1-2 ครั้ง 86.67 ส่วนมากไม่มีบริการที่พักร้อยละ 66.67

การุณย์ มะโนใจ (2547, น. 89-90) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคิดต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของประชาชนในตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้พื้นฐานต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในประเด็นความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การร่วมกิจกรรมและการดำเนินงาน การบริหารจัดการ กิจกรรมในโครงการ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ และการอบรม

7.3 ความต้องการการส่งเสริม

ชัยณรงค์ พันวิลาต (2546, น. 41) ศึกษาความต้องการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกนิคมเกษตรกรรมทหารผ่านศึกนครพนม พบว่าวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล สมาชิกนิคมฯ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาเยี่ยมที่บ้านหรือฟาร์มในระดับมาก โดยเฉลี่ย 2.97 ส่วนการไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงานหรือติดต่อขอคำปรึกษาทางโทรศัพท์ สมาชิกนิคมฯ ต้องการในระดับน้อย เฉลี่ย 1.62 และ 1.66 ตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม สมาชิกนิคมฯ ต้องการทัศนศึกษาดูงานการเกษตรและฝึกอบรมสัมมนาด้านการเกษตร ในระดับมาก เฉลี่ย 2.85 และ 2.83 ตามลำดับ วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน สมาชิกนิคมฯ ต้องการชมรายการวิทยุโทรทัศน์เกี่ยวกับการเกษตรและรับฟังจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ในระดับมาก เฉลี่ย 2.77

ส่วนการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงด้านการเกษตร ชมนิทรรศการหรืองานแสดงทางการเกษตร และอ่านหนังสือพิมพ์ต่างๆ ต้องการในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.13 2.07 และ 2.11 ตามลำดับ

จิตร เกื้อช่วย (2554, น. 61) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการส่งเสริมอาชีพของเกษตรกรในตำบลบางขุนทอง อำเภอดงไจย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า วิธีการส่งเสริมแบบบุคคล เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมที่บ้านหรือฟาร์มในระดับมาก สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่มการทัศนศึกษาดูงานการเกษตรการเยี่ยมแปลงสาธิต การฝึกอบรมสัมมนาด้านการเกษตร เกษตรกรต้องการในระดับมาก ส่วนวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน การชม

รายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการเกษตร ชมนิทรรศการหรืองานแสดงทางด้านการเกษตรและฟังจาก
หอกระจายข่าวหมู่บ้านเกษตรกรรมต้องการในระดับมาก

นาฏสุตา เชนนะสิริ (2556, น. 95) ได้ศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี พบว่า ความต้องการของแหล่งท่องเที่ยว
เชิงเกษตรในการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง
จังหวัดภูเก็ต คือ ไม่มีความต้องการในด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภค เพียงแต่ต้องการให้เพิ่ม
ดวงไฟตามตรอกและซอย เพื่อให้มีแสงสว่าง ปลอดภัยมากขึ้น และมีความต้องการความรู้ด้านการ
แปรรูปผลผลิตเกษตรในชุมชนเพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีรายได้เสริมมากขึ้นต้องการความรู้
ในการทำบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชน ในส่วนของตำบลหนองหงษ์ อำเภอพาน
ทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า มีความเจริญด้านสิ่งก่อสร้าง ถนนหนทาง และมีสาธารณูปโภคในสภาพ
ใช้ได้และทั่วถึง แต่ขาดไฟฟ้าทางสาธารณะตามแหล่งชุมชนอีกเป็นบางแห่ง มีการจัดตั้งกลุ่ม
อาชีพต่างๆ อาทิ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มนํ้ายาล้างจาน กลุ่มปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ จึงทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่
เกิดจากความรูภูมิปัญญาของชาวบ้านหลายอย่าง มีความต้องการที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรใน
ท้องถิ่น

ทศพล ถาวร (2554, น. 52-54) ได้ศึกษาถึง ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรของชุมชนบ้านปางบง ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ความต้องการ
พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าความต้องการในระดับมากในทุกด้าน
ยกเว้น ในด้านการพัฒนาร้านอาหารและสถานที่จอดรถที่มีความต้องการพัฒนาในระดับปานกลาง
ความต้องการพัฒนาด้านการก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ใน
ระดับมาก

7.4 แนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ยุริพรรณ แสนใจยา (2545, น. 73-74) ได้ศึกษาถึง แนวทางการพัฒนาไร่ชาสุ
วิรุฬห์อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า การเข้าถึง ยังขาดระบบ
ขนส่งมวลชนที่เข้าถึงในพื้นที่ไร่ชา จำเป็นต้องเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือว่าจ้างรถตู้เข้าไปยัง
ไร่ชาสิ่งอำนวยความสะดวก ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านขีดความสามารถ
ในการรองรับของพื้นที่ มีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ ด้านความปลอดภัยมีความ
ปลอดภัยสูง

วันทนา ฉิมบ้านคอน (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน
ตำบลบางไผ่ ผลการศึกษาปรากฏว่า ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นในตำบล
บางไผ่ คือ การเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการทำเกษตรกรรมที่หลากหลาย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง

เกษตรมี 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเฉพาะรายบุคคลหรือรายกิจกรรม รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลบางไผ่แบ่งออกเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ที่ต่างร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยว ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในด้านที่ตนเองถนัดและไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอื่น ๆ เช่น สถานที่หรือแหล่งเงินทุน ศักยภาพของตำบลบางไผ่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการใช้แบบประเมินศักยภาพของชุมชน พบว่าตำบลบางไผ่มีศักยภาพการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในระดับมาก

ขมาพร คงวร (2549, น. 92-93) ได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กิจกรรมที่ชุมชนนำมาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ รองลงมาเป็น การแปรรูปผลผลิตเกษตร การผลิตและทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ไร่สวนผสม การผลิตสินค้าหัตถกรรม การทำสวนดอกไม้ การพักอยู่กับชาวบ้าน การทำสวนไม้ผล การทำประมง การผลิตผักปลอดสารพิษ การชมโบราณสถาน และการชมวิถีชีวิตชาวบ้าน

วิภารัตน์ สุราลัย (2556, น. 153-154) ได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยภาพรวมพบว่าแหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ ทักษิณภาพสวยงาม มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเพาะเห็ด การทำไวน์ ไร่ร้อน ความเป็นมิตร การทำการเกษตรไร้สารพิษ วิถีชีวิตของเกษตรกร ความเป็นกันเอง ในส่วนผลผลิตทางการเกษตรมีการพัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์เพื่อมาตรฐานและคุณภาพในการจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก และสินค้าขึ้นชื่ออำเภอวังน้ำเขียว ด้านที่พัก โดยภาพรวมพบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีที่พักบริการ แต่ภายในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีที่พักให้บริการ ขนาด รูปแบบ ราคา แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระดับมาตรฐานของที่พัคนั้นๆ ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับคุณภาพและบริการ ด้านการเข้าถึง โดยภาพรวมพบว่าการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากถนนเส้นหลักค่อนข้างลำบากเนื่องจากถนนบางช่วงลักษณะเส้นทางลาดชันสลับกับดินลูกรัง โดยเฉพาะฤดูฝนแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถเดินทางเข้าไปได้ และป้ายบอกเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความชัดเจนเนื่องจากจำนวนป้ายที่ถูกติดตั้งมีจำนวนมากเกินไปอีกทั้งยังขาดทั้งทัศนียภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุ ทางด้านร้านอาหารร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ไฟฟ้า ประปา ห้องสุขาเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในวันปกติ แต่หากเป็นช่วงวันหยุดจำนวน

นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ไม่เพียงพอดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม โดยภาพรวมพบว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีกิจกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น การเก็บองุ่น การทำเกษตรอินทรีย์ การเพาะเห็ด อำเภอน้ำเขียวมีกิจกรรมที่จัดเป็นประจำ คือ งานเบญจมาศบานในม่านหมอก ในปี พ.ศ.2556 มีกิจกรรมเพิ่งเริ่มจัดครั้งแรก คือ งานดอกไม้ในสายหมอก ด้านบริการต่างๆ โดยภาพรวมพบว่า ผู้เอทีเอ็ม ผู้โทรศัพท์ รวมถึงสถานพยาบาลมีค่อนข้างน้อยและห่างไกลกับแหล่งท่องเที่ยว

เชวง วงศ์พลาย (2549, น. 155-157) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่าแนวทางการพัฒนามีระดับที่ต้องพัฒนามาก ในแต่ละด้านเรียงจากลำดับมากหาน้อย คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ด้านการวางแผนปลูก ด้านกลยุทธ์การท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการปลูก การดูแลบำรุงรักษา ด้านการตลาดด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก

